

DODATEK II.

Náprava výroků úřadů správních o nárocích soukromoprávních pořadem práva.

§ 1. Úvod.

Ve čl. 15, odstavec první bývalého rakouského základního zákona státního o moci soudcovské ze dne 21. prosince 1867, čís. 144 ř. z., bylo ustanoveno:

»Ve všech případech, kde úřadu správnímu podle zákonů, které již jsou nebo budou vydány, náleží rozhodovati o odporujících si nárocích osob soukromých, má ten, kdo takovým rozhodnutím zkrácen jest ve svých právech soukromých, na vůli domáhati se odpomoci proti straně druhé pořadem práva.«

Toto velmi nejasné a v podrobnostech ani v prosincové ústavě ani zvláštním zákonem nepropracované ustanovení zavdalo přirozeně podnět k nesčetným sporným otázkám a obsáhlé literatuře. Zevrubné poučení a přehled příslušné literatury a judikatury podává Pražák ve svém jedinečném díle »Spory o příslušnost mezi soudy a úřady správními«. Díl první, stránka 134 a násl.

Ústavní listina Československé republiky obsahuje (ve hlavě čtvrté, moc soudcovská) toto ustanovení:

§ 105.

(1) Ve všech případech, ve kterých úřad správní podle zákonů o tom vydaných rozhoduje o nárocích soukromoprávních, volno jest straně tímto rozhodnutím dotčené po vyčerpání opravných prostředků dovolávati se nápravy pořadem práva.

(2) Podrobnosti upravuje zákon.

K tomu podotknuto v důvodové zprávě k vládnímu návrhu ústavní listiny (příloha tisku 2421/1920, k § 105, stránka 30) toto:

»Předpis článku 15 byl v rakouském zákoně stylisován velmi nejasně, takže nazval jej Unger plným právem sfingou. Leč přece nebylo možno v nynější ústavní listině jej zcela vymýtiti, poněvadž by tu povstala mezera v otázce, zda a jakým způsobem lze se dovolávati soudů tehdy, rozhodují-li podle platného práva o nárocích soukromoprávních výjimečně úřady správní.

Příslušný předpis je nyní přesněji upraven, neboť mluví se tu nyní výslovně o nárocích soukromoprávních, dále o tom, že teprve po vyčerpání opravných prostředků lze se dovolávati ve lhůtě přesně stanovené rozhodnutí soudního, a konečně, že může býti podle okolností podána žaloba určovací nebo žaloba o plnění.«

Zákonem, o němž zmiňuje se § 105 (2) ústavní listiny, jest zákon ze dne 15. října 1925, čís. 217 Sb. z. a n., jímž se provádí § 105 ústavní listiny (zákona ze dne 29. února 1920, čís. 121 Sb. z. a n.). Tento zákon v dalších výkladech bude k vůli stručnosti jmenován prováděcím zákonem.

Právní věda ve výkladech k článku 15 rak. zákona rozcházela se v otázce, zda-li ho lze použiti bez prováděcího zákona, či je-li prováděcí zákon nutným.

Táž sporná otázka vznikla i ohledně § 105 ústavní listiny. Nyní, an prováděcí zákon byl již vydán, stala se otázka bezpředmětnou. Stačí proto podotknouti, že oproti opačnému stanovisku praxe z doby před prováděcím zákonem (nejvyššího soudu, nejvyššího správního soudu a senátu pro řešení kompetenčních konfliktů) zákonodárné sbory při tvorbě prováděcího zákona vzhledem k § 105 (2) ústavní listiny považovaly otázku za kladně vyřešenu tímto ustanovením samé ústavní listiny.

§ 2. Předmět řízení.

Předmětem nápravy pořadem práva jsou nároky soukromoprávní, o nichž podle zákonů o tom vydaných bylo rozhodnuto úřady správními (§ 105 (1) ústavní listiny, § 1 (1) prováděcího zákona).

Předpokládá se, že úřad správní podle zákonů o tom vydaných rozhodl vlastně na místě soudu, nikoli v oboru působnosti jemu povšechně zákonem přikázané.

Správně bylo již v nauce k článku 15 rak. zákona poukázáno k tomu, že zákon má tu na zřeteli případy, v nichž úřady správní na základě pozitivního práva rozhodují dle norem práva soukromého o

sporných nárocích náležejících vlastně před soud; že jde tu o korektiv judikatury přikázané úřadům správním nikoli ve srovnalosti se zásadami všeobecnými, nýbrž pouze na základě singulárního ustanovení práva pozitivního; že takové přikázání dělo se namnoze z důvodů opportunity, kde poměry práva soukromého nějak, třeba jen zevně, souvisejí s nějakou věcí práva veřejného (Pražák I., str. 137, 138).

Poučnými jsou motivy vládního návrhu zákona o zřízení správního dvoru soudního (ze dne 22. října 1875, č. 36 ř. z.), kde se praví: »V převalné části moderních států vykazují správní úřady kromě své přirozené příslušnosti ve věcech správních ještě příslušnost v určitých věcech soukromoprávních, jež pozitivními předpisy byla na ně přenesena. Tokem dějinného vývoje mnohé, co svou podstatou patří do oboru soudnictví, přesunuto na správu, jakož i naopak mnohé věci patřící o sobě do oboru správy, na př. věci poručenské, péče o rodinná svěřenství, byly po několikastéleté zvyklosti svěřeny soudům« (Kaserer, Gesetze mit Materialien, 26. svazek, str. 29 a 30).

Požadavek nauky k článku 15 rak. zákona, by případy, na něž pravomoc soudů má být rozšířena, byly uvedeny zevrubně, nikoli pouze povšechným obsahem článku 15 (Pražák I., str. 139), zůstal za Rakouska nesplněn.

Zachovati se podle tohoto požadavku neuznalo však za potřebné ani zákonodárství Československé republiky.

V důvodové zprávě k § 1 vládního návrhu prováděcího zákona (tisk poslanecké sněmovny 2002/1921), podotčeno po této stránce toto: »Materielní podmínky, za nichž lze se dovolávat § 105 ústavní listiny, jsou v tomto ustanovení vytčeny s dostatečnou jasností. Prováděcímu zákonu zůstanoveno pouze upravit vhodným způsobem formu řízení.« Dále pak tam podotčeno: »Operuje v § 105 ústavní listiny a v § 1 osnovy pojmem soukromoprávního nároku, nemíní se ovšem zákonodárce mísiti do sporů o podstatě veřejného a soukromého práva, nýbrž počítá se skutečností, že rozdíl tento — třebas se vyskytují případy pochybné — je uznán a vžit. Pojem tento nebude působiti větších obtíží, než pojem občanských věcí právních, jimiž určuje příslušnost řádných soudů § 1 j. n.«

K tomu budiž již na tomto místě poznamenáno, že jest to právě pojem občanských věcí právních, jež lze sice theoreticky po případě přesně a stručně formulovati, jenž však v praktickém životě právním působí ty největší obtíže. Stačí tu na oddůvodněnou letmý pohled do příslušné judikatury a literatury, najmě do díla Pra-

žákova. Z toho pak, že ponecháno bylo jurisdikční normou a civilním řádem soudním prostě praxi a nauce, by se s oněmi obtížemi vypořádala, nijak ještě neplyne, že tento postup dlužno uznati za následování hodný i pro jiné případy.

Jeden cenný poznatek poskytuje však ona stať důvodové zprávy a v tom dlužno jí přisvědčiti, že pojem soukromoprávních nároků v § 105 ú. l. a § 1 (1) prováděcího zákona kryje se s pojmem občanské věci právní v § 1 j. n. Bude proto cennou a plně upotřebitelnou i pro vymezení pojmu nároků soukromoprávních ve smyslu § 105 ú. l. a § 1 (1) prováděcího zákona bohatá literatura a judikatura k pojmu občanských věcí právních.

Také v zákonodárném sboru zaujato stanovisko, upustiti v zákoně od výpočtu případů, spadajících pod § 105 ú. l. a § 1 (1) prováděcího zákona. V důvodové zprávě ústavně právního výboru poslanecké sněmovny (tisk 4973/1924) praví se: »Pokud jde o případy, kdy úřad správní rozhoduje o nárocích soukromoprávních, uznal výbor ústavně právní ve shodě s názory subkomise, že přesné vypočtení všech těch případů není možné.« V dalším pak uvádějí se tam příkladmo případy, jež dle vyjádření znalce (profesora Dra Otta) sem spadají.

Bylo by sice svůdné, není však v rozsahu těchto výkladů možno, zabývati se oněmi příkladmo uvedenými případy. Stačí upozorniti na to, že mezi těmito případy uvedeny jsou takové, kde odpomoc řízením soudním upravena jest v podrobnostech zvláštními zákony a není proto místa pro řízení podle prováděcího zákona. Sem zejména patří určení odškodného při vyvlastnění k účelům železničním.

Při jednání v poslanecké sněmovně upozornil zpravodaj na to, že: »Případy osnova sluší odlišovati od těch, kde podle výslovných předpisů zákona se připouští žaloba na zrušení nálezu správního, jako tomu na př. podle zákona ze 6. června 1887, č. 72 ř. z. o zrušitelnosti nálezů úřadů vojenských na náhradu podle § 2. Takové speciální zákony, připouštějící přímo možnost žaloby, aby nález správní byl zrušen, zůstávají tímto zákonem nedotčeny« (těsnopisecká zpráva o jednání v 328. schůzi poslanecké sněmovny Národního shromáždění dne 12. března 1925, str. 1301).

Plně ovšem dlužno souhlasiti s názorem, že naznačený případ (čl. XI. uv. zák. k c. ř. s.) právě tak, jako případy čl. XXXVIII. uv. zák. k c. ř. s. a § 89, odstavec druhý služební pragmatiky nespádají pod prováděcí zákon. Nespádají tam však prostě proto, že v nich nejedná se o soukromoprávní nároky.

§ 3. Hmotné předpoklady použití zákona.

Nápravy ve výroku úřadu správního o soukromoprávních nárocích lze se (podle § 105 ú. l. a § 1 (1) prováděcího zákona) dovolávati za těchto předpokladů:

1. Jde o nárok soukromoprávní. O tom byla již (v předcházejícím § 2) řeč.

2. O nároku rozhodl úřad správní. Úřady správními, rozhodujícími o soukromoprávních nárocích, nebudou zajisté obligatorní rozhodčí soudy, třeba jsou přičleněny k úřadu správnímu a třeba nejsou označeny názvem rozhodčích soudů, nýbrž jiným názvem. Soudní odpomoc upravena tu civilním řádem soudním.

3. Úřad správní rozhodl o nárocích soukromoprávních podle zákonů o tom vydaných, to jest, jak bylo již (v § 1) bližší objasněno, mocí zvláštního zákona na místě soudu, kamž by věc jinak patřila. Obrat § 105 ú. l. »podle zákonů o tom vydaných« vzbudil domněnku, jako by soudní kontrola úřadů správních podle § 105 ú. l. byla omezena pouze na zákony vydané (platné) v době vyhlášení ústavní listiny, nikoliv na zákony, jež později byly nebo budou vydány (Všehrd, čís. 6/1924). Tento názor odmítnut byl v ústavněprávním výboru i poslanecké sněmovny i senátu. Podotčeno k otázce toto: »Názor ten jest pochybený. Dle úmyslu zákonodávceva parafrasuje slovo »vydaných« vlastně slovo »platných« a sluší proto rozuměti pod výrazem »podle zákonů o tom vydaných« dle projeveného úmyslu zákonodávceva i zákony, jež po platnosti ústavy byly nebo budou vydány.«

4. Úřad správní o soukromoprávním nároku rozhodl. Tomu není tak v případech, kde se úřad správní o soukromoprávním nároku proti státu jako straně pouze vyjádřil, nárok ten zcela nebo z části uznáváje nebo odmítáje. Jde tu v podstatě o touž otázku jako při rozhranění oboru působnosti zemského civilního soudu v Praze podle zákona ze dne 2. listopadu 1918, č. 4 Sb. z. a n. oproti oboru působnosti nejvyššího správního soudu podle § 2, č. 6 zákona z téhož dne č. 3 Sb. z. a n. I tu záleží na tom, zda správní úřad o veřejnoprávním nároku proti státu nebo proti jeho jednotlivé zemi rozhoduje nebo se jen vyjadřuje. Typickými případy, ve kterých se úřad správní o soukromoprávních nárocích proti státu jen vyjadřuje, jsou případy reklamačního řízení v dopravě železniční a poštovní.

5. Strana vyčerpala opravné prostředky řízení správního. Toto ustanovení připomíná obdobné ustanovení

§ 4 zákona ze dne 2. listopadu 1918, č. 3 Sb. z. a n. Podle něho kompetenční konflikt záporný tu jest, když otázka příslušnosti v předepsaném instančním postupu poslední přípustnou stolicí byla popřena. Požaduje, by strana vyčerpala opravné prostředky řízení správního, požaduje zákon (v § 105 ú. l. a v § 1 (1) prováděcího zákona), by nejen vyčerpala veškeré opravné prostředky řízení správního, nýbrž by vyčerpala je takovým způsobem, že její opravný prostředek vyvolal věcné rozhodnutí administrativní opravné stolice o nároku soukromoprávním. Nebyl by tudíž splněn tento předpoklad, kdyby administrativní opravný prostředek byl na př. odmítnut pro opožděnost. Z povahy věcí, jakož i z dalších ustanovení prováděcího zákona [§ 1 (2) a (3)] vyplývá, že opravné prostředky správního řízení musel vyčerpati právě ten, kdo chce se dovolávati nápravy pořadem práva. Byl-li tudíž rozhodnutím správního úřadu uplatňovaný nárok z části přiznán, z části zamítnut a jen jedna strana vyčerpala proti rozhodnutí opravné prostředky správního řízení, jest druhé straně uzavřena cesta § 105 ú. l. a prov. zákona. Opravným prostředkem správního řízení není a není v zákoně (§ 105 ú. l., § 1 (1) prováděcího zákona) míněna stížnost na nejvyšší správní soud. O poměru této stížnosti k soudnímu řízení podle prováděcího zákona bude později ještě zvlášť pojednáno.

6. Nápravy pořadem práva lze se dovolávati ve výrok správního úřadu o soukromoprávních nárocích. V důvodové zprávě k vládnímu návrhu prováděcího zákona bylo zdůrazněno, »že jedině strana, jež jest dotčena rozhodnutím správního úřadu ve svém materiálním nároku, může se obrátiti na soud, že však nelze tímto způsobem vytýkati správnímu řízení vady formální«. Řádné soudy nebyly § 105 ú. l. a prováděcím zákonem povýšeny na opravnou stolicí vůči řízení správnímu. Bude ještě později poukázáno k tomu, že řádné soudy nepřezkoumávají rozhodnutí správního úřadu ani po formální, ani po věcné stránce, nýbrž rozhodují zcela samostatně o soukromoprávním nároku.

7. Nápravy lze se dovolávati pořadem práva. Tím, jakž plyne z dalších ustanovení prováděcího zákona [§ 1 (4)] a jakž podotčeno ve zprávě ústavně právního výboru poslanecké sněmovny, sluší rozuměti nejen řízení sporné, zahájené žalobou u řádných soudů, nýbrž i řízení nesporné. Pod pojmem »pořad práva« sluší tedy rozuměti řízení u řádných soudů, sporné a nesporné, a contrario řízení správního.

§ 4. Příslušnost.

1. Podle vládního návrhu prováděcího zákona měla žaloba podána býti u věcně příslušného soudu, v jehož obvodu jest sídlo správního úřadu, jenž rozhodl v první stolici. Výlučná místní příslušnost tohoto soudu doporučována úvahou, že jest záhodno, aby v případech, kdy obě strany dovolávají se soudu proti rozhodnutí správního úřadu, bylo řízení o obou žalobách soustředěno u jediného soudu, jenž by pak mohl řízení sloučiti k společnému projednání a rozhodnutí.

K tomu budiž podotknuto, že účelu, jež sledoval vládní návrh, nebylo by bývalo dosaženo určením výlučné místní a ponecháním obecné věcné příslušnosti, nýbrž bylo by bývalo nutným, by stanovena výlučná i věcná i místní příslušnost.

Než v označeném směru nedošel vládní návrh souhlasu zákonodárných činitelů (viz zpráva ústavně právního výboru poslanecké sněmovny tisk 4973/1924, k § 2) a zákonem stalo se toto ustanovení:

»Žaloba nebo návrh buďte podány u soudu věcně a místně příslušného pro uplatňovaný nárok podle obecných ustanovení« (§ 2 (4) prováděcího zákona).

Soud, u něhož strana dovolává se nápravy ve výroku správního úřadu o soukromoprávním nároku, bude tudíž zkoumati svou věcnou a místní příslušnost, odmysle si předchozí řízení správní a hledě k věci tak, jako by nárok hned od prvopočátku byl uplatňován na řádném soudě.

2.) Soud, jako v jiných případech, i zde zkoumá v první řadě, zda pořad práva jest přípustným, a teprve, zodpověděl-li tuto otázku kladně, zkoumá dále, zda jest věcně a místně příslušným.

3.) Zkoumaje, zda pořad práva jest přípustným, bude soud jako jindy i zde postupovati podle ustanovení § 42 j. n. a příslušných ustanovení civilního řádu soudního o otázce přípustnosti pořadu práva.

Nemůže býti o tom pochybnosti, že bude pořad práva nepřípustným, není-li dle názoru soudu nárok, o němž rozhodl úřad správní, nárokem soukromoprávním.

Není však v zákoně vyřešena otázka, jak náleží soudu postupovati v případě, kde sice jde o nárok soukromoprávní, ale strana opomenula vyčerpat opravné prostředky řízení správního. Jest tu myslitelným dvojí stanovisko. Buď vyčerpání opravných prostředků správního řízení jest podmínkou přípustnosti pořadu práva, nebo jest hmotně právním předpokladem žaloby (návrhu v nesporném řízení). V onom případě mělo by nevyčerpání opravných prostředků správ-

ního řízení týž význam a účinek, jaký má okolnost, že nárok, o němž bylo rozhodnuto úřadem správním, není nárokem soukromoprávním, při druhém stanovisku nebyla by žaloba (návrh) pro nedostatek onoho hmotně právního předpokladu věcně odůvodněna a náleželo by, rozsudkem ji zamítnouti.

Pro prv uvedené stanovisko bylo by lze uvést obecnou praxi senátu pro řešení kompetenčních konfliktů, jenž usnesením odmítá návrh na řešení záporného kompetenčního konfliktu, nevyčerpala-li strana v otázce příslušnosti všech přípustných opravných prostředků i řízení soudního i řízení správního. Ovšem tu uvážit dlužno různý doslov jednak § 4 zákona čís. 3/1918, jednak § 1 (1) prováděcího zákona. Tam se praví, že, nebyla-li otázka příslušnosti v předepsaném instančním postupu poslední přípustnou stolicí popřena, kompetenční konflikt záporný tu není, kdežto v § 1 (1) prováděcího zákona se prostě stanoví, za kterých podmínek lze dovolávati nápravy pořadem práva. Arciž zákon nerozeznává mezi podmínkami, za nichž lze se dovolávati nápravy pořadem práva, a mluví dále o odmítnutí stížnosti nejvyšším správním soudem z důvodů, že jde o věc, patřící podle § 105 ústavní listiny do příslušnosti řádných soudů (§ 2 (2) nařízení), a o rozhodnutí poslední soudní stolice, jímž byl pořad práva prohlášen za nepřípustný (§ 2 (3) nařízení). Uvážit dlužno ve prospěch prv naznačeného stanoviska i to, že, nebyly-li vyčerpány opravné prostředky správního řízení (§ 1 (1) prováděcího zákona, § 105 ústavní listiny), soud věcnou oprávněností nároku nesmí se zabývati, poněvadž jen za oné podmínky povolán jest ku kontrole výroku správního úřadu. V materiáliech k prováděcímu zákonu pamatováno ovšem v první řadě na rozpor mezi řádnými soudy a nejvyšším správním soudem v otázce, zda jde o nárok soukromoprávní, či veřejnoprávní. Důležitým jest však odůvodnění vládního návrhu k § 3, jímž nařízeno, že »rozhodnutí správního úřadu, jemuž žaloba čelí, jest připojiti k žalobě v prvopise nebo ověřeném opise.« Na odůvodněnou pak uvedeno: »Třeba jest, aby soud hned v žalobě byl informován, že podmínky § 105 ústavní listiny jsou splněny, neboť jinak jest každou žalobu z nároku, o němž podle platných předpisů mají rozhodovati úřady správní, odmítnouti pro nepřípustnost pořadu práva a *limine fori*.« Tímto výrokem důvodové zprávy k § 3 osnovy, již dostalo se pak jen pozměněného a doplněného doslovu, bylo podle úmyslu zákonodárce zaujato shora na prvním místě označené stanovisko.

§ 5. Poměr ke stížnosti na nejvyšší správní soud.

Bylo již k tomu poukázáno, že opravným prostředkem ve smyslu § 105 ústavní listiny a § 1 (1) prováděcího zákona nemíni se též stížnost na nejvyšší správní soud.

Tím však není řečeno, že jest straně zabráněno, podati tuto stížnost. Vždyť může býti pochybno, zda jest zde případ § 105 ústavní listiny (§ 1 (1) prováděcího zákona) a zda tudíž dlužno dovolávati se nápravy pořadem práva, či stížností na nejvyšší správní soud.

Podle prováděcího zákona (§ 2) může strana buďsi podati do rozhodnutí správního úřadu

- 1.) stížnost k nejvyššímu správnímu soudu [§ 2 (1)], nebo
- 2.) nejprve žalobu (návrh) k řádnému soudu [§ 2 (3)].

K čí s. 1. Přípustnost této stížnosti, lhůta k ní a řízení o ní posuzují se podle zákonných ustanovení o stížnostech k nejvyššímu správnímu soudu. Zejména dlužno 60denní lhůtu ke stížnosti počítati od doručení rozhodnutí poslední správní stolice (§ 14 zákona o nejv. spr. s. z roku 1875).

K čí s. 2. O žalobě (návrhu) k řádnému soudu bude ještě pojednáno.

Byla-li do rozhodnutí správního úřadu podána (nejprv) stížnost k nejvyššímu správnímu soudu, dlužno rozeznávati dvojí případ:

a) stížnost byla nejvyšším správním soudem »odmítnuta z toho důvodu, že jde o věc, patřící podle § 105 ústavní listiny do příslušnosti řádných soudů« (§ 2 (3) prováděcího zákona),

b) stížnosti dostalo se u nejvyššího správního soudu jiného vyřízení, než uvedeno pod písm. a).

K písm. a), Tímto výrokem nejvyšší správní soud vyslovil, že jde o nárok soukromoprávní, že o nároku tom bylo správním úřadem rozhodnuto a že stěžovatel vyčerpal opravné prostředky řízení správního. To plyne z doslovu zákona, poněvadž jen za oněch tří předpokladů může obstáti výrok nejvyššího správního soudu, že jde o věc, patřící podle § 105 ústavní listiny do příslušnosti řádných soudů.

Pro tento případ ponechává se straně, jež podala s tímto výsledkem stížnost k nejvyššímu správnímu soudu, by nyní žalobou (návrhem) domáhala se odpomoci na řádném soudě. Ovšem ale bylo nutno stanoviti pro žalobu (návrh) samostatnou, zvláštní lhůtu. Ne-

bylo lze vystačiti se lhůtou, určenou v zákoně [§ 2 (1)] pro případ, podala-li strana do rozhodnutí správního úřadu nejprv žalobu (návrh) k řádnému soudu, poněvadž bylo třeba počítati s možností, že tato lhůta již prošla, než vydáno bylo řečené odmítavé rozhodnutí nejvyššího správního soudu, čímž by straně bylo znemožněno dovolávati se nápravy pořadem práva, ač dle výroku nejvyššího správního soudu jest zde případ § 105 ústavní listiny.

Ustanovuje proto prováděcí zákon [§ 2 (2)], že, byla-li stížnost k nejvyššímu správnímu soudu (jíž bylo stranou v prvé řadě použito) tímto soudem z uvedeného důvodu odmítnuta, jest podati žalobu (návrh) k řádnému soudu v propadné lhůtě třiceti dnů ode dne, kdy bylo dodáno straně ono odmítavé rozhodnutí nejvyššího správního soudu.

Samo sebou se rozumí, že řečená právě lhůta přiznává se pouze straně, jež s oním výsledkem podala stížnost k nejvyššímu správnímu soudu, nikoli též straně, jež rovněž tímž rozhodnutím správního úřadu jest dotčena, ale dovolává se nejprv odpomoci u řádného soudu. Pro tuto stranu platí lhůta § 2 (1) prov. zák.

K p í s m. b.) Dostalo-li se stížnosti k nejvyššímu správnímu soudu tímto soudem jiného vyřízení, než jejího odmítnutí z důvodu, že jde o věc, patřící podle § 105 ústavní listiny do příslušnosti řádných soudů (shora k písm. a), dlužno rozeznávati, zda nejvyšší správní soud vyřídil stížnost ve věci samé, či zda odmítl ji z formálního důvodu, arcif jiného, než že jde o věc, patřící podle § 105 ústavní listiny do příslušnosti řádných soudů.

α) Byla-li stížnost nejvyšším správním soudem vyřízena ve věci samé, bylo tím rozhodnuto, že nárok jest veřejnoprávní. Lhostejno, zda nejvyšší správní soud zabýval se ex professo otázkou, zda jde o nárok veřejnoprávní, či soukromoprávní, či otázka ta, ježto k tomu nebylo podnětu, byla v rozhodnutí nejvyššího správního úřadu pominuta mlčením. Neboť i v tomto případě nejvyšší správní soud, podjav se věcného vyřízení stížnosti, alespoň implicity rozhodl, že nárok jest veřejnoprávní.

V tomto případě jest, jak bude ještě zevrubněji uvedeno, výrok nejvyššího správního soudu, že nárok jest veřejnoprávní, pro soudy závazným (§ 4 prov. zák.) a tím straně uzavřena cesta, dovolávati nápravy pořadem práva;

β) Byla-li stížnost nejvyšším správním soudem odmítnuta z důvodů formálních, vyjímajíc arcif důvod shora zmíněný, najmě pro nepříslušnost, opozděnost anebo nepřipustnost, nelze ovšem tvrditi,

že nejvyšší správní soud tím alespoň implicity rozhodl o otázce, zda nárok jest veřejnoprávní či soukromoprávní; tato otázka zůstává otevřenou a není formální závady (§ 4 prov. zák.), by strana nepodala pak do rozhodnutí správního úřadu žalobu (návrh) k řádnému soudu. Jenže v tomto případě nepočítá se propadná lhůta k žalobě (návrhu) ode dne, kdy bylo dodáno straně rozhodnutí nejvyššího správního soudu (jak tomu podle § 2 (2) prov. zák., viz shora k písm. a), nýbrž platí tu propadná lhůta (§ 2 (1) prov. zák.), čítaná ode dne, kdy bylo straně dodáno rozhodnutí správního úřadu, který rozhodoval s konečnou platností.

Podala-li strana do rozhodnutí správního úřadu nejprv žalobu (návrh) k řádnému soudu, dlužno rozeznávati:

- αα*) soud pořad práva prohlásil za nepřipustný,
- ββ*) soud uznal pořad práva za přípustný.

K písm. *αα*. V tomto případě může strana nyní (podle zákonných předpisů a za podmínek přípustnosti stížnosti k nejvyššímu správnímu soudu) podati do rozhodnutí správního úřadu stížnost na nejvyšší správní soud. Pro tuto stížnost platí obyčejná (60denní) lhůta, platící i jinak pro stížnosti na nejvyšší správní soud (§ 14 zákona o nejv. správ. soudě v roku 1875). Aby však strana, dovolavši se s tímto výsledkem nejprv nápravy pořadem práva, nebyla pro uplynutí lhůty připravena o právo stížnosti na nejvyšší správní soud, počítá se lhůta ke stížnosti na tento soud ode dne, kdy straně bylo dodáno rozhodnutí poslední soudní stolice, jímž byl pořad práva prohlášen za nepřipustný (§ 2 (3) prov. zák.). Z tohoto doslovu zákona a z dalšího ustanovení § 4 prov. zák. (in fine) »a to i tehdy, když (řádné) soudy přípustnost pořadu práva v předepsaném postupu stolic popřely« dlužno usuzovati, že strana musí (podobně jako při záporném kompetenčním konfliktu) proti soudnímu rozhodnutí, jímž byl pořad práva prohlášen za nepřipustný, vyčerpati všechny přípustné opravné prostředky dotyčného soudního řízení. Proto také ukládá zákon (§ 2 (3) prov. zák.) straně, by ke stížnosti na nejvyšší správní soud připojila v prvopise nebo v ověřeném opise ono rozhodnutí poslední soudní stolice. Nepoužila-li strana v otázce přípustnosti pořadu práva všech přípustných opravných prostředků soudního řízení, nepozbývá tím jinak jí příslušejícího práva ke stížnosti na nejvyšší správní soud, ovšem ale čítá se pak lhůta k této stížnosti pravidelným způsobem (od doručení rozhodnutí správního úřadu, který rozhodoval s konečnou platností).

Podala-li strana, jež nejprv dovolávala se odpomoci u řádného soudu, byla však se žalobou (návrhem) pro nepřipustnost pořadu práva odmítnuta, po té stížnost k nejvyššímu správnímu soudu, může zase nastati dvojitý případ: Nejvyšší správní soud stížnost buďto odmítne z důvodu, že jde o věc, patřící podle § 105 ústavní listiny do příslušnosti řádných soudů, nebo vyřídí ji jiným způsobem. Tento případ nepřichází zde dále v úvahu. Zde dlužno zabývat se jen prvním případem. Výrokem nejvyššího správního soudu, že jde o věc, patřící podle § 105 ústavní listiny do příslušnosti řádných soudů, jsou soudy vázány (§ 4 prov. zák.). Pro novou žalobu (nový návrh) u řádného soudu platí i tu (nová) lhůta třiceti dnů ode dne, kdy dodáno straně rozhodnutí nejvyššího správního soudu, jímž byla stížnost odmítnuta z toho důvodu, že jde o věc, patřící podle § 105 ústavní listiny do příslušnosti řádných soudů (§ 2 (2) prov. zák.). Ve zprávě ústavně-právního výboru senátu (tisk 2167/1925, str. 3) podotčeno v uvedených směrech toto: »Lhůta ta (§ 2 (2) platí i v těch případech, když řádné soudy připustnost pořadu práva právoplatně, t. j. v předepsaném postupu stolic popřely. Odmítne-li také nejvyšší správní soud svou příslušnost, budou se musiti řádné soudy vždy znova spornou věcí zabývat. Aby otázka ta nebyla spornou, navrhuje ústavně-právní výbor příslušný dodatek ku § 4 osnovy zákona tohoto znění: »a to i tehdy, když tyto soudy připustnost pořadu práva v předepsaném postupu stolic popřely.«

Nepochybným zdá se býti, že v uvedených případech bude strana musiti podati na řádném soudě novou žalobu (nový návrh) a že soudní řízení bude nově provedeno. Tak tomu bude zajisté i tehdy, když na př. v prvotním soudním řízení byla věc v nižších stolicích meritorně již zcela probrána a meritorně rozhodnuta a teprve poslední soudní stolice pro nepřipustnost pořadu práva zrušila celé posavadní řízení a odmítla žalobu (návrh).

Zákon ponechává straně, zda chce do rozhodnutí správního úřadu podati nejprv stížnost k nejvyššímu správnímu soudu, či žalobu (návrh) k řádnému soudu. Cítí-li se rozhodnutím správního úřadu dotčeno více osob, mohou nastati další komplikace tím, že některé dovolávají se nápravy nejprv u řádného soudu, jiné pak zase nejprv stížností k nejvyššímu správnímu soudu. Osud žaloby (návrhu) na řádném soudě bude tu mimo jiné záviseti na stanovisku nejvyššího správního soudu ke stížnosti druhé strany, jež nejprve u něho dovolávala se nápravy. Rozhodne-li ve věci nejvyšší správní soud, jest jeho (výslovný nebo ve vejití do věci samé mlč-

ky obsažený) výrok, že nárok jest veřejnoprávní, právě tak, jako jeho výrok, jímž byla stížnost odmítnuta z toho důvodu, že jde o věc, patřící podle § 105 ústavní listiny do příslušnosti řádných soudů, pro soudy závazným (§ 4 prov. zák.). V řízení na řádném soudě bude odpůrce strany, k jejíž žalobě (návrhu) bylo soudní řízení zahájeno, o onen výrok moci opíratí námitku nepřípustnosti pořadu práva, při druhém výroku bude tímto výrokem podvrácena námitka nepřípustnosti pořadu práva.

Zákon nezmiňuje se o tom, zda může strana proti rozhodnutí správního úřadu podati současně stížnost k nejvyššímu správnímu soudu a žalobu k řádnému soudu. Poněvadž však zákon tuto možnost nevyklučuje, lze onen postup připustiti, třebaže dlužno uznati, že tím strana zastává v pravdě dvojí, úplně protichůdné stanovisko, poněvadž tato okolnost dotýká se věcného osudu obojího kroku, nikoli však jeho formální přípustnosti. Hledíc však k řečené vázanosti řádných soudů na výrok nejvyššího správního soudu bude zde pro řádný soud důvod, by přerušil soudní řízení až do rozhodnutí nejvyššího správního soudu v otázce, ohledně níž jest řádný soud tímto rozhodnutím vázán.

Zákon ponechává straně, zda chce proti rozhodnutí správního úřadu podati nejprv stížnost k nejvyššímu správnímu soudu, či žalobu (návrh) k řádnému soudu. V pochybnosti dlužno se zajisté rozhodnouti pro prve uvedenou cestu. Tím uchrání se strana nebezpečí, že snad zbytečně bude věc s velkým nákladem projednávána na řádném soudě.

Ustanovením prováděcího zákona (§ 4) o vázanosti řádných soudů shora uvedenými výroky nejvyššího správního soudu pozměněn byl § 3 zákona z 2. listopadu 1918, čís. 3 Sb. z. a n. o nejvyšším správním soudě a o řešení kompetenčních konfliktů. Lze zajisté schváliti snahu, by takto bylo se uvarováno kompetenčních konfliktů, oddalování konečného rozhodnutí, zatěžování nejvyššího správního soudu a řádných soudů a zbytečných útrat. Jiná jest však otázka, zda lze zvolenou k tomu cestu uznati za vhodnou. Že bude namnoze zcela nepraktickou, bylo již doličeno. Litovati dlužno, že takto porušena byla zejména parita nejvyššího soudu a nejvyššího správního soudu.

§ 6. Řízení na řádném soudě.

I. Řízení na řádném soudě zahajuje se zpravidla žalobou, výjimečně návrhem v řízení nesporném.

Žalobu (návrh) podati jest v zákonné propadné lhůtě. Tato lhůta činí zpravidla 90 dnů ode dne, kdy bylo straně dodáno rozhodnutí správního úřadu, který rozhodoval s konečnou platností (§ 2 (1) prov. zák.). Výjimkou:

1.) činí propadná lhůta k žalobě (návrhu) třicet dnů ode dne, kdy bylo straně dodáno rozhodnutí nejvyššího správního soudu, jímž byla stížnost (na tento soud) odmítnuta z toho důvodu, že jde o věc, patřící podle § 105 ústavní listiny do příslušnosti řádných soudů. O těchto případech bylo již pojednáno.

2.) platí v příslušném zákoně stanovená delší lhůta (§ 2 (1) prov. zák.). Příslušným zákonem míněn jest zákonný předpis, podle něhož úřad správní rozhoduje výjimečně o nároku soukromoprávním. Z doslovu zákona »není-li v příslušném zákoně stanovena delší lhůta« vyplývá, že shora řečená devadesátidenní lhůta má být lhůtou minimální, takže, kdyby v příslušném zákoně, jenž nabyl působnosti dříve, než prováděcí zákon, byla stanovena lhůta kratší, platila by nyní lhůta 90 dnů.

Nápravy ve výroku úřadu správního o nárocích soukromoprávních budiž se zpravidla domáháno žalobou.

Obsahem svým nesměřuje žaloba přímo proti výroku úřadu, nedomáhá se svým návrhem toho, by tento výrok byl změněn anebo zrušen. Obsahem tohoto výroku určuje se pouze obsah žalobního návrhu.

a) Byl-li rozhodnutím správního úřadu přiznán straně uplatňovaný nárok, může strana tím dotčená domáhati se určovací žalobou zápornou výroku, že nárok, uznaný rozhodnutím správního úřadu není po právu (§ 1 (2) prov. zák.). Při této určovací žalobě záporné sprostěn jest žalobce samým zákonem povinnosti, uložené mu jinak ustanovením § 228 c. ř. s., by tvrdil a dokázal právní zájem na tom, by bylo co nejdříve soudním rozhodnutím vysloveno, že nárok, uznaný rozhodnutím správního úřadu není po právu;

b) byl-li však nárok správními úřady zamítnut, může se ho strana jej uplatňující domáhati žalobou o určení neb o plnění (§ 1 (3) prov. zákona). Otázku, zda dlužno podati žalobu o plnění, či kladnou určovací žalobu, dlužno posuzovati podle práva procesního (§ 228 c. ř. s.);

c) byl-li rozhodnutím správního úřadu uplatňovaný nárok jen z části uznán, z části však zamítnut, bude záporná určovací žaloba (§ 1(2)) směřovati jen proti uznané, žaloba o plnění (určení) pak jen proti zamítnuté části nároku. Může se tudíž státi, že nápravy ve

výroku správního úřadu o soukromoprávním nároku bude se žalobou dovolávati více osob.

Výjimečně dlužno dovolávati se nápravy v řízení nesporném:

a) prováděcí zákon (§ 1 (4)) ponechává nedotčeny předpisy, jimiž dovolávání se nápravy za podmínek, vylčených v odst. 1 (prov. zák.) odkázáno bylo na řádné soudy v řízení nesporném.

Toto ustanovení není zcela jasným. Má na mysli zvláštní zákonné předpisy, v nichž strana, dotčená výrokem správního úřadu, odkázána jest na odpomoc v nesporném řízení před řádnými soudy. V těchto případech nelze však zabývati se otázkou, zda jde o nárok soukromoprávní. Dostí na tom, že onen zvláštní zákon sám uvolňuje bez ohledu na tuto otázku cestu nesporného řízení scudního. Rovněž jen podle oněch zvláštních předpisů nutno posuzovati i další předpoklady dovolávání se řádného soudu, zejména otázku, zda strana musí nejprve vyčerpati opravné prostředky řízení správního. Nedotčeny posléze zůstávají a nejsou nahrazeny prováděcím zákonem předpisy o soudním řízení, pokud jsou v onom zvláštním zákoně obsaženy;

b) náleží-li nárok podle své povahy k řízení ve věcech nesporných, lze jej uplatniti pouhým návrhem podle obdoby předešlých ustanovení (§ 1 (4) prov. zák.). Při tom bylo zapomenuto, že v případech, přicházejících zde v úvahu, jde o sporné nároky soukromoprávní, že rozhodovati o takovýchto nárocích přikázáno jest (čl. I. uvoz. zák. k c. ř. s.) zásadně řízení spornému, že řízení nesporné má místo jen tam, kde to zákon nařizuje (§ 1 nesp. říz.), že hranici mezi sporným a nesporným řízením nelze pošinouti pouhým poukazem k povaze nároku a že posléze, kde není zvláštního zákona, soudce nesporný beztak bude nucen odkázati účastníky na pořad rozepře (§ 2 čís. 7 nesp. říz.).

Co se týče vypravení žaloby (návrhu) stačí uvést, že k žalobě (návrhu) nutno v prvopise neb ověřeném opise připojiti rozhodnutí správního úřadu, jehož předmětem jest nárok a v případech § 2 (2) prov. zák. též rozhodnutí nejvyššího správního soudu; zároveň buď udáno, kterého dne bylo straně dodáno (§ 3 prov. zák.). Opomenutí v tom neb onom směru bylo by formálním pokleskem a podnětem k použití §§ 84 a 85 c. ř. s. a § 89 jedn. ř.

V důvodové zprávě k vládnímu návrhu prov. zákona (tisk 2002 poslanecké sněmovny z roku 1921) podotčeno toto (k § 3): »Třeba jest, aby soud hned v žalobě byl informován, že podmínky § 105 ústavní listiny (§ 1, odstavec první této osnovy) jsou splněny, ne-

boť jinak jest každou žalobu z nároku, o němž podle platných předpisů mají rozhodovati úřady správní, odmítnouti pro nepřipustnost pořadu práva a *limine fori*.«

Zkoumá tudíž soud v první řadě s hlediska přípustnosti pořadu práva jednak, zda žalobce (navrhovatel) vyčerpal opravné prostředky řízení správního, jednak, zda jde o nárok soukromoprávní. Sezná-li, že ta neb ona podmínka není splněna, není pořad práva přípustným, zachová se podle příslušných ustanovení soudního řízení. Tu pak dojde po případě ke stížnosti na nejvyšší správní soud (§ 2 (2) a § 4 prov. zákona; viz § 5 těchto výkladů). Přicházejí zde v úvahu tyto možnosti:

aa) řádný soud odmítl žalobu (návrh) pro nepřipustnost pořadu práva, poněvadž podle jeho názoru žalobce (navrhovatel) nevyčerpal opravné prostředky řízení správního, nebo

bb) řádný soud uznal sice tento předpoklad za splněný, ale odmítl žalobu (návrh) pro nepřipustnost pořadu práva, poněvadž podle jeho názoru nejde o nárok soukromoprávní.

K písm. aa. Dospěje-li nejvyšší správní soud k témuž důsledku, jako řádný soud, jest stížnost na nejvyšší správní soud nepřipustná (§ 5 zák. o nejv. správ. soudě z roku 1875) a bude jím odmítnuta. Tím jest věc i pro tento soud, i pro řádné soudy s konečnou platností vyřízena.

V opačném případě bude záležeti na stanovisku, jež zaujme nejvyšší správní soud k dosud neřešené otázce, zda jde o nárok soukromoprávní, či veřejnoprávní. Uzná-li, že jde o nárok veřejnoprávní, vyřídí stížnost a věc k řádnému soudu již se nevrátí. Pak-li dle jeho názoru jde o nárok soukromoprávní, jsou s jeho stanoviska splněny oba předpoklady § 105 ústavní listiny (§ 1 (1) prov. zákona). V tomto případě odmítne nejvyšší správní soud stížnost z důvodu, že jde o věc, patřící podle § 105 ústavní listiny do příslušnosti řádných soudů, a tímto výrokem bude vázán řádný soud, na který bude pak znova podána žaloba nebo návrh (§ 4 prov. zák.).

K písm. bb. Podána-li pak stížnost na nejvyšší správní soud a nebyla-li jím odmítnuta z důvodu formálních, nanejvýš také, an nejvyšší správní soud není vázán opačným stanoviskem řádných soudů, pro nevyčerpání opravných prostředků řízení správního, bude záležeti na tom, zda nejvyšší správní soud ztotožní se se stanoviskem řádného soudu, že jde o nárok veřejnoprávní, či zda zaujme stanovisko opačné. Podle toho bude pak další postup obdobný, jako pod písm. aa

V § 105 ústavní listiny a v § 1 (1) prov. zák. není přípustnost pořadu práva učiněna závislou na tom, že žaloba (návrh) na řádný soud bude podána v určité lhůtě. Nelze proto otázku, zda byla dodržena zákonná propadná lhůta, posuzovati s hlediska přípustnosti pořadu práva, nýbrž tato otázka má i zde týž význam, jaký má i při jiných žalobách (návrzích), vázaných zákonem na propadnou lhůtu. Jde o otázku hmotně právní, kterou řešiti jest sice řádný soud povinen z moci úřední, ale která, byvši řádným soudem zodpověděna pro žalobce (navrhovatele) nepříznivě, nepovede k odmítnutí žaloby usnesením, nýbrž k jejímu zamítnutí rozsudkem. Z toho plyne další důležitý důsledek, že v otázce včasnosti žaloby (návrhu) rozhodují řádné soudy samostatně a s konečnou platností, že, došlo-li v řízení před řádnými soudy k právoplatnému odmítnutí žaloby (návrhu) pro opožděnost, jest pořad práva straně s konečnou platností odříznut, že strana může stížnost k nejvyššímu správnímu soudu podati jen v obyčejné lhůtě, ač-li mezi tím neprošla, a nikoli ve výjimečné lhůtě § 2 (3) a § 4 prov. zákona, a že straně zůstane pořad práva i tehdy uzavřen, odmítne-li nejvyšší správní soud stížnost z důvodu § 2 (2) a § 4 prov. zákona.

Žalobcem žaloby o plnění nebo kladné určovací žaloby (§ 1 (3) prov. zák.) bude strana, jež domáhala se bezúspěšně nároku v řízení správním, žalovaným bude ten, proti komu se domáhala nároku v řízení správním.

Žalobcem záporné určovací žaloby (§ 1 (2) prov. zák.) bude strana, do t ě n á rozhodnutím správního úřadu, uplatňovaný nárok příznávajícím, žalovaným bude zpravidla ten, komu byl rozhodnutím správního úřadu přiznán uplatňovaný nárok.

Spletitější může se však věc státi, když ve správním řízení týž nárok, z něhož podle povahy věci může jen jedna osoba býti oprávněna a zavázaná, byl uplatněn souběžně několika osobami nebo proti několika osobám neb obojí. Byl-li rozhodnutím správního úřadu uplatňovaný nárok přiznán jednomu z uchazečů proti jednomu z domněle zavázaných, bude na ostatních uchazečích jednak, by zápornou určovací žalobou domáhali se rozsudku, že nárok nepřísluší (není po právu) na prospěch toho, komu byl přiznán rozhodnutím správního úřadu, jednak, by žalobou o plnění nebo kladnou žalobou určovací domáhali se proti zavázanému plnění (kladného určení) nároku. Zároveň může ovšem ten, proti komu byl nárok rozhodnutím správního úřadu přiznán, proti tomu, komu byl přiznán, podati zápornou žalobu určovací. Tyto a další ještě případy, jež daly by se

důsledným sledováním myšlenky ustrojiti, jsou ovšem procesnímu právu více méně cizí, nutno však uvedené možnosti připustiti, poněvadž by jinak mohlo dojít k tomu, že zůstaly by vedle sebe nadobro se vylučující výroky, jeden úřadu správního, druhý řádného soudu.

Co do poměru řízení na řádném soudě ku předchozímu řízení správnímu shodli se veškerí zákonodární činitelé na tom, že řízení zahájené u řádných soudů jest řízením úplně samostatným od řízení správního, novum iudicium, při kterém soud postupuje zcela samostatně, aniž by byl vázán skutkovými zjištěními úřadu správního, takže se věc projedná u soudu úplně znova, jako by tu rozhodnutí úřadu správního vůbec nebylo« (zpráva výboru ústavně-právního poslanecké sněmovny, tisk 4973/1924, str. 2., bod 7), že »řízení u řádných soudů, na které podá se žaloba nebo návrh, o věcech, jimiž se již zabývaly správní úřady, jest řízením úplně novým, při němž soud zcela samostatně a neodvisle od řízení správního provádí skutková zjištění a důkazy tak, jako by se správní úřad záležitostí tou vůbec nebyl zabýval« (zpráva ústavně-právního výboru senátu, tisk 2167/1925, str. 3, sloupec prvý, odst. 6).

Toto zajisté správné stanovisko odůvodněno jest jednak úvahou, že řízení na řádném soudě není vůči předchozímu správnímu řízení ani řízením opravným, ani jeho pokračováním, jednak obsahem žaloby (návrhu) na soud, jak vymezen jest v § 1 (2), (3) a (4) prov. zákona.

Zdůrazniti však dlužno, že jen řízení na řádném soudě provádí se zcela samostatně a neodvisle od předchozího řízení správního, že však co do předmětu soudního řízení a stran soudního řízení zůstává při těsné souvislosti obojího řízení. Předmětem soudního řízení zůstává nárok, jenž byl uplatňován v předchozím řízení správním a o němž a pokud o něm bylo rozhodnuto úřadem správním, stranami (účastníky) soudního řízení zůstávají ti, jimiž a proti nimž a pokud jimi a proti nim v předchozím řízení správním byl nárok uplatňován a rozhodnut. Bylo by pro nedostatek podmínek § 105 ústavní listiny (§ 1 (1) prováděcího zákona) nepřipustným, by žalobou (návrhem) na řádném soudě předkládán byl k rozhodnutí nárok jiný nebo nárok, jenž byl by pozměněným, nanejvýš pak rozšířenějším vůči nároku, jenž byl uplatňován a rozhodnut úřadem správním, nebo by dovoláváno se bylo odpomoci pořadem práva osobou nebo proti osobě, jež nebyla účastníkem správního řízení nebo vůči níž nebylo správním úřadem o nároku rozhodnuto. Neboť

v oněch případech co do předmětu, v těchto co do subjektu není zde v pravdě rozhodnutí úřadu správního, prvé podmínky § 105 ústavní listiny (§ 1 (1) prováděcího zákona).

Není tudíž zcela přesným onen výrok důvodové zprávy ústavně-právního výboru poslanecké sněmovny, »takže se věc projedná u soudu úplně znova, jako by tu rozhodnutí úřadu správního vůbec nebylo.« Přesnějším jest výrok ústavně-právního výboru senátu »provádí skutková zjištění a důkazy tak, jako by se správní úřad záležitostí tou vůbec nebyl zabýval.«

Zákon [§ 5 (1)] ukládá ovšem soudu, u něhož byla podána žaloba nebo návrh, týkající se nároku, o kterém již rozhodovaly úřady správní podle § 1, by oznámil to správnímu úřadu, který v první stolici se touto věcí zabýval.

Tím však není nijak řečeno, že tímto oznámením volal by se správní úřad jako účastník do soudního řízení, že byl by nebo mohl by se vůbec státi tímto účastníkem. Onen předpis má, jakž bude ještě uvedeno, význam jen pro exekuci na základě rozhodnutí úřadu správního, proti němuž ve výroku o soukromoprávních nárocích bylo se dovoláno nápravy pořadem práva.

§ 7. Exekuce podle rozhodnutí správního úřadu.

Rozhodnutí správního úřadu, jímž a pokud jím byl straně přiznán soukromoprávní nárok, stane se vyčerpáním opravných prostředků správního řízení vykonatelným a lze na jeho základě vésti uhražovací exekuci. Otázka, zda bude to exekuce soudní, či správní (politická) posuzuje se podle exekučního řádu (§ 1 čís. 10 ex. ř.). Záleží na tom, zda exekuce podle rozhodnutí správních úřadů o soukromoprávních nárocích přikázána jest zákonným ustanovením soudům, čili nic. Je-li tomu tak, má místo exekuce soudní, jinak exekuce správní (politická).

Zákonodárce prováděcího zákona dal si a vyřešil [v § 5 (2) a (3)] tyto otázky.

1.) Lze před uplynutím zákonné lhůty k žalobě (návrhu) podle § 1, ale dříve ještě než byla podána žaloba (vznesen návrh) povolit podle rozhodnutí správního úřadu, jímž přiznán straně uplatněný nárok, exekuci vůbec, zvláště pak exekuci uhražovací?

Zákon [v § 5 (3)] zodpověděl otázku v ten rozum, že před podáním žaloby (návrhu) lze zahájit exekuci uhražovací, třebas ještě neprošla zákonná lhůta k žalobě (návrhu).

2.) Jaký vliv má na zahájenou uhražovací exekuci napotomní podání žaloby (návrhu). V tomto případě může být uhražovací exekuce na návrh odložena až do právoplatného rozhodnutí, prokáže-li se, že bylo zahájeno řízení (§ 5 (3) prov. zákona). Pokud jde o soudní uhražovací exekuci, nezmiňuje se prováděcí zákon o tom, zda pro její odložení platí ustanovení § 44 ex. ř. Dlužno proto úsudkem z opaku § 45, odstavec první ex. ř. a z doslovu § 5 (3) prováděcího zákona (m ů ž e být odložena) dovozovati, že i tu dlužno dbáti ustanovení § 44 ex. ř.

Předpokladem odkladu uhražovací exekuce jest průkaz, že bylo zahájeno řízení (scl. o žalobě nebo návrhu). Pochybně, zda stačí, že byla žaloba (návrh) vůbec na soud vznesena, takže by soud, osvědčuje, že bylo zahájeno řízení, nesměl se pouštět do otázky včasnosti žaloby (návrhu) a přípustnosti pořadu práva. K otázce dlužno dáti odpověď kladnou, poněvadž ony otázky netýkají se zahájení, nýbrž osudu řízení. Rovněž nelze řízení považovati za zahájené teprve doručením žaloby odpůrci. Opačné stanovisko dalo by se hájiti se zřetelem k § 232 c. ř. s., kdyby pro dovolávání se nápravy pořadem práva bylo předepsáno jen řízení sporné. Poněvadž však přípustným jest i řízení nesporné a pro toto jest neupotřebitelným pojem zahájení řízení, jak pro sporné řízení vymezen jest v § 232 c. ř. s., dlužno s hlediska § 5 (3) prov. zák. pro obojí případ uznati řízení za zahájené touž událostí a jí může být jen podání žaloby (žádosti) na soud.

Odložena zůstane exekuce až do právoplatného rozhodnutí (o žalobě nebo návrhu). Tím nemíní se zajisté jen meritorní právoplatné rozhodnutí o žalobě (návrhu), nýbrž vůbec právoplatné ukončení soudního řízení, tudíž zejména i odmítnutí žaloby (návrhu) pro nepřípustnost pořadu práva. Tomu nevádí okolnost, že věc následkem rozhodnutí nejvyššího správního soudu může znova dostat se před řádný soud. Neboť, stane-li se tak, jde o novou žalobu (nový návrh), nikoli o pokračování v řízení o původním návrhu (o původní žalobě).

• Podala-li strana do rozhodnutí správního úřadu nejprv stížnost k nejvyššímu správnímu soudu, má tato stížnost odkládací účinek jen výjimečně, byl-li jí úřadem správním na stěžovatelovu žádost přiznán (§ 17 zákona o nejv. správ. soudě z roku 1875). Tohoto ustanovení slušelo by se použití i tehdy, byla-li žaloba (návrh) soudem pro nepřípustnost pořadu práva odmítnuta a strana teprve pak podala stížnost k nejvyššímu správnímu soudu.

3.) Jakmile byla podána druhou stranou žaloba nebo návrh, lze podle rozhodnutí správního úřadu pro přiznaný nárok povolití exekuci ku zajištění. Pokud jde o soudní exekuci ku zajištění, předpokládá se, že jde o pohledávku peněžitou, poněvadž exekuční řád připouští (v § 371) exekuci ku zajištění jen pro peněžité pohledávky, nikoliv i pro jiné nároky. Pochybnost, zda při soudní exekuci ku zajištění jest navrhovatel povinen, by osvědčil ohrožení pohledávky po rozumu § 371 ex. ř. Prováděcí zákon nezaujal k této otázce stanovisko. Pro kladnou odpověď k otázce svědčila by úvaha, že smyslem § 5 (2) prov. zák. jest, že podáním žaloby (návrhu) na řádný soud vyloučena jest exekuce uhražovací, nikoli též exekuce ku zajištění, tato však že jest přípustnou jen za dalších všeobecných podmínek exekučního řádu. Pro opačný názor bylo by lze uvést, že jde o pohledávku, přiznanou právoplatným rozhodnutím úřadu správního, že žaloba (návrh) podle § 105 ústavní listiny a prováděcího zákona jest mimořádným právním prostředkem a že proto případ pro vnitřní příbuznost dlužno obecně přiřaditi k případům § 371 ex. ř., v nichž ohrožení pohledávky netřeba osvědčovati. Zákon pomlčel dále i o tom, zda při jiných nárocích než peněžitých pohledávkách lze po podání žaloby (návrhu) povolití alespoň prozatímní opatření. Jak řečeno, těžisko ustanovení § 5 (2) prov. zák. spočívá v tom, že po podání žaloby (návrhu) nelze povolití exekuci uhražovací. Není tudíž závady, by, pokud vůbec lze zakročiti u řádných soudů o nařízení prozatímních opatření a jsou zde předpoklady exekučního řádu pro prozatímní opatření, tato nařízena nebyla.

Samo sebou se rozumí, že obmezení exekuce vztahuje se jen na onu část nároku, přiznaného úřadem správním, která jest dotčena žalobou (návrhem) na řádný soud (§ 5 (2) prováděcího zákona). Pokud tomu není tak, lze pro nedotčenou část nároku i po podání žaloby (návrhu) uhražovací exekuci povolití a v povolené již uhražovací exekuci pokračovati. By bylo jasno, pokud nárok, přiznaný správním úřadem, jest dotčen žalobou (návrhem) na řádný soud, ukládá zákon, jak již podotčeno, soudu, u něhož byla podána žaloba nebo návrh, týkající se nároku, ve kterém již rozhodovaly správní úřady podle § 1 prov. zák., by oznámil to správnímu úřadu, který v první stolici se touto věcí obíral (§ 5 (1) prov. zák.). Tomuto úřadu pak náleží, by podle sdělení soudu v potvrzení, že rozhodnutí neb opatření (správního úřadu) není již podrobena opravnému prostředku, který by stavil jeho vykonatelnost (§ 54, poslední odstavec

ex. ř.), poznamenal, že a v jakých mezích byla podána žaloba nebo návrh (§ 5 (2) prov. zák.).

§ 8. Přechodné ustanovení.

Zákonodárce uznal za nutné pamatovati zvláštním ustanovením na případy, ve kterých rozhodl s konečnou platností správní úřad po dni, kterého nabyla účinnosti ústavní listina (6. března 1920) a přede dnem, kterého nabude prováděcí zákon účinnosti (1. prosince 1925). Uváženo, že v těchto případech nebylo by možno dodržeti zákonnou lhůtu k žalobě (návrhu) na řádný soud a že jest proto nutno, odsunouti počátek lhůty na dobu pozdější. Ustanoveno proto, že v oněch případech lze podati žalobu nebo návrh v dalších devadesáti dnech, pokud se týče případů § 2, odst. 2 v dalších třiceti dnech po účinnosti prováděcího zákona (§ 6 prov. zákona).

Rozborem tohoto ustanovení netřeba se zabývati, poněvadž mezi tím i prodloužená lhůta již dávno prošla.
